

S. Pontifex quoscumque, qui Bullam *Unigenitus* non susciperent, a Romanae Ecclesiae sinu plane alienos declarat.

3) Pius VI. in fine Constitutionis *Auctorem Fidei*, qua doctrinam Synodi Pistorien. damnavit, inquit: « Mandamus igitur omnibus utriusque sexus christifidelibus ne de dictis propositionibus et doctrinis sentire, docere, praedicare praesumant, contra quam in hac nostra constitutione declaratur: ita ut quicunque illas, vel earum aliquam, coniunctim vel divisim, docuerit, defenderit, ediderit; aut de eis, etiam disputando, publice vel privatim tractaverit, nisi forsitan impugnando, ecclesiasticis censuris aliisque contra similia perpetrantes a iure statutis poenis, ipso facto absque alia declaratione subiaceat ».

4) In Encyclica *Quanta Cura* plures propositiones damnavit S. Pont. Pius IX., quarum 10^a haec est: « Illis Apostolicae Sedis iudiciis et decretis, quorum obiectum ad bonum generale Ecclesiae, eiusdemque iura, ac disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedientiam detrectari absque peccato, et absque ulla catholicae professionis iactura ». Et in fine: « Omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas singillatim hisce Litteris commemoratas auctoritate Nostra Apostolica reprobamus, proscribimus atque damnamus, easque ab omnibus Catholicae Ecclesiae filiis, veluti reprobatas, proscriptas atque damnatas omnino haberi volumus et mandamus ».

5) Concil. Vatic. (Constit. *Dei Filius*, cap. 4.) docet: « Porro Ecclesia, quae una cum apostolico munere docendi, mandatum accipit, fidei depositum custodiendi, ius etiam et officium divinitus habet falsi nominis scientiam proscribendi, ne quis decipiatur per philosophiam, et inanem fallaciam. Quapropter omnes christiani fideles huiusmodi opiniones, quae fidei doctrinae contrariae [non dicit immediate et directe solum] esse cognoscuntur, maxime si ab Ecclesia reprobatae fuerint, non solum prohibentur tanquam legitimas scientiae conclusiones defendere, sed pro erroribus [non dicit pro haeresibus] potius, qui fallacem veritatis speciem prae se ferant, habere tenentur omnino ». — Concludit autem illam Constitut. dicens: « Quoniam vero satis non est haereticam pravitatem devitare, nisi ii quoque errores diligenter fugiantur,

qui ad illam plus minusve accedunt; omnes officii monemus servandi etiam Constitutiones et Decreta, quibus pravae eiusmodi opiniones, quae isthic diserte non enumerantur, et ab hac Sancta Sede proscriptae et prohibitae sunt ».

823. II. Ecclesiae certe competit ius et officium infallibiliter custodiendi depositum fidei *strictè sumptum*. Ergo ei tribuendum est ius ad media, sine quibus illud ius tueri officiumque implere nequit; nisi velimus dicere, quod est absonum, Christum gravissimum mandatum imposuisse Ecclesiae, quin ei conferret media necessaria, ut illi posset satisfacere. Atqui medium necessarium ad fidei depositum *strictè sumptum* rite custodiendum est auctoritas infallibilis in falsa scientia, fidei et moribus opposita, proscribenda, erroribusque damnandis qui *indirecte* et *mediate* fidem aut mores impetunt. Etenim.

1) Attenta humani ingenii indole, nostraeque naturae corruptione, facile intelligitur eum qui non omnino firmiter animo retineret, huiusmodi errores, ab Ecclesia damnatos, esse absolute reiiciendos, paulatim se disponere ad fidei ipsius iacturam; ex illis enim erroribus ratiocinando perveniret ad conclusiones, quae aperte quandoque pugnant cum fide: cum vero Ecclesiae auctoritatem, quoad ipsos errores damnatos, parvi faciat, facile in conclusionibus etiam fidei aperte repugnantibus suo potius iudicio, quam Ecclesiae primas daret. Quod ab ipsa haereticorum perversione agendique ratione confirmatur; tum enim ipsi ab initio alicui errori, saepe nondum aperte contra fidem, adhaerentes, sensim circa fidem naufragaverunt; tum semper, nimia calliditate utentes, non primo apertam haeresim, sed propositiones ambiguas, et captiosas proposuerunt. Hinc ad rem Pius VI. (Const. *Auctorem Fidei*) ait: « Norant illi [Pontifices] versutam novatorum fallendi artem, qui Catholicarum aurium offensionem veriti, captionum suarum laqueos persaepe student subdolis verborum involucris obtegere, ut inter disermina sensuum latens error lenius influat in animos, fiatque ut, corrupta per brevissimam adiectionem aut commutationem veritate sententiae, confessio quae salutem operabatur subtili quodam transitu vergat in mortem ». — « Hi enim [libri qui doctrinam continent aperte falsam ac malam] nonnisi volentes decipiunt, aut forte omnino ignaros; at vero, qui vene-

num occultum gerunt, etiam prudentiores fallunt. Unde non raro contingit, ut perniciosiores sint, ac virus longius profundant, quam ii quorum aperta corruptio fideles, salutis suae non immemores, a lectione dehortatur ».

2) Unde Apostoli eorumque successores sicut acceperunt « apostolatum ad obediendum fidei in cunctis gentibus » (Rom. I. 5.); ita in ipsa hac fidei praedicatione habent « arma militiae non carnalia... consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi » (II. Cor. X. 4-5.). Nonne doctrina uti *temeraria, falsa, scandalosa*, etc. damnata ab Ecclesia extollit se adversus scientiam Dei? Implentes apostolatus munus, confirmant fideles, ne « decipientur in sublimitate sermonum, per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum » (Col. II. 4. 8.), et proscribunt « falsi nominis scientiam, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt ». Nonne deciperentur fideles per doctrinas utecumque oppositas certae fidei? Unde ipse Apostolus (II. Tim. I. 13-14.) praecipit, ne verborum forma immutetur, quando agitur de deposito fidei custodiendo. « Formam habe, inquit, sanorum verborum, quae a me audisti in fide et in dilectione in Christo Jesu. Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis ».

3) Huic Apostoli praecepto obsequens Ecclesia, sollicita semper fuit in verborum sanorum formis definiendis. Conc. Trid., ex. gr., verbum *Transubstantiatio* consecravit ad significandam conversionem substantiae panis et vini in corpus et sanguinem Christi: « Quae conversio *convenienter et proprie* a sancta Catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata » (sess. 13. c. 4.); et (in can. 2.): « Quam quidem conversionem Catholica Ecclesia *aptissime* transubstantiationem appellat ». In constitutione *Auctorem Fidei*, prop. XXIX., damnatur omissio verbi *Transubstantiatio* in expositione fidei de Eucharistia, tamquam omissio « vocis ab Ecclesia consecratae ad illius [fidei] tuendam professionem adversus haereses ». Quid autem fieret si sub praetextu quod Ecclesia nequit in scientiam animadvertere, dum dicuntur tres Personae in Deo, una Persona in Christo, uniuersique liceret Guntherianum conceptum Personae amplecti? Si dum dicitur una substantia Di-

vina, duae naturae in Christo, voces *substantia* et *natura* sensu Pantheistico impune quisque usurparet? etc.

4) Concludamus ergo hoc argumentum verbis S. Pont. Pii IX. (*Gravissimas*, 11. Dec. 1862.): « Ecclesia ex divina sua institutione et divinae fidei depositum integrum inviolatumque diligenter custodire, et animarum saluti summo studio debet continenter advigilare, ac summa cura ea omnia amovere et eliminare, quae vel fidei adversari, vel animarum salutem *quovis modo* in discrimen adducere possunt. Quocirca Ecclesia, ex potestate sibi a divino suo Auctore commissa, non solum ius, sed officium praesertim habet non tolerandi, sed proscribendi ac damnandi *omnes errores*, si ita fidei integritas et animarum salus postulaverint: et omni philosopho, qui Ecclesiae filius esse velit, ac etiam philosophiae officium incumbit nihil unquam dicere contra ea, quae Ecclesia docet, et ea retractare, de quibus eos Ecclesia monuerit. Sententiam autem quae contrarium docet omnino *erroneam* et ipsi fidei Ecclesiae eiusque auctorati vel maxime iniuriosam esse edicimus et declaramus ».

824. III. *Ex consensu Doctorum*. Concil. Vatic., ut vidimus (n. 805.), declaravit Rom. Pont. sicut Ecclesiam, esse infallibilem « in doctrina de fide et moribus »; atque Conc. Trid. (Labbe, *Conc. tom. 20. p. 23.*) idem dixerat, Ecclesiam nempe esse infallibilem « in rebus fidei et morum ». Iamvero si sola verba considerentur, ea possunt indicare vel quae *stricte* sunt *res fidei* quatenus sunt vere revelatae; vel quae etsi non revelatae, intimo tamen nexus cum revelatis coniunguntur: quae enim ad fidem integre custodiendam, rite explicandam ac tuendam pertinent, recte dicuntur *res fidei*. Quinam ergo ex his duobus sensibus subiicitur illis verbis « in rebus fidei et morum? ». Sequentia verba Conc. Trident. alterum insinuant; nam addit Conc. « ad aedificationem doctrinae christiana pertinent »: num veritates, sine quibus revelatio nequit integre custodiri, explicari, defendi, non pertinent ad aedificationem doctrinae christiana?

Sed ut omne dubium dissipetur, iuverit investigare Doctorum sensum antecedentem et consequentem illas definitiones. Ac — 1) iam vidimus (n. 813.) in doctrina D. Thomae Ecclesiam esse infallibilem in canonizatione Sanctorum: quae certe ab adversariis

habetur tamquam obiectum non pertinens ad depositum *fidei stricte sumptum*.

2) Theologi omnes docent Ecclesiam esse infallibilem in ferendis censuris *haeresi inferioribus*; atque id negare, aliqui censent — a) esse *haereticum*: ita De Panormo (Sanet. Doctrin. cap. 3. art. 13. nn. 9. seqq.); Diana (de Infall. Rom. Pont. resol. 10. nn. 8 seqq.); Amici (de Fide, disp. 7. n. 55.); Viva (Thes. damn. quaest. prodrom. n. 18.); quibus addi debent Malderus, Coninck, Oviedo, etc. — b) alii vel dubitant utrum id sit haereticum, erro- neum, aut errori proximum; vel erroneum id dicunt. Ita de Lugo (de Fide, disp. 20. sect. 3. nn. 109.-113.); Ripalda (tom. 3. disp. 1. sect. 7. n. 59.); Herinx (Sum. Theol. Schol. et Mor. dub. 9. n. 98.); Ferraris (sub. V. prop. damn. n. 37.); Cardenas (Crisis theol. dis. prooem. n. 140.); Turrianus (Solut. disp. theol. p. 1. disp. 30. dub. 3.), etc.

3) Diserte etiam Doctores verba illa « in rebus fidei et morum » ad depositum *late sumptum* extendunt. — Suarez (de Fide, disp. 5. sect. 6.) docet: « Veritas catholica est Pontificem definientem ex cathedra esse regulam fidei, quae errare non potest quando ali- quid authentice proponit toti Ecclesiae, tamquam de fide creden- dum »: loquens vero (de Relig. Soc. Jesu, l. 3. c. 4. n. 5.) de Bulla *Ascidente Domino*, qua Greg. XIII. declaravit vota simplicia constituere posse statum religiosum, addit, in hac declaratione S. Pontif. fuisse « omnino infallibilem, ita ut sine errore in fide negare non possit. Ratio est, quia sententia Pontificis *in his quae ad doctrinam pertinent*, infallibilem continet certitudinem ex Christi institutione et promissione: “Ego rogavi pro te...” Valde autem diminuta fuisset Christi Domini providentia circa suam Ecclesiam si in decidendis *talibus quaestionibus ex cathedra Vicarium suum labi permitteret* ». — De Valentia (tom. 3. disp. 1. q. 1. p. 7. § 40.) infallibilitatem extendit ad omnia *spectantia ad pietatem*; et (q. 5. § 27.) ad ea *quae ad bonum Ecclesiae statum pertinent*; et (§ 36.) ad ea *quae ad bonum Ecclesiae pertineant*. Libet exscribere solum *quae docet* (§ 40.): « Non est negandum », inquit, « quin quod dictum est de infallibili certitudine definitio- num Pontificis, imprimis locum habeat, in iis *quae Pontifex ad doctrinae controversias finiendas erroresque exterminandos fide-*

libus proposuit, tamquam a Deo revelata et credenda ex fide. Caeterum, quoniam Pastorem suum semper audire tenetur Ecclesia, et Ecclesiam divina Scriptura absolute praedicat esse co- lumnam et firmamentum veritatis (I. Tim. III.), adeoque nunquam errare tota potest: dubium esse non debet, quin in aliis quoque rebus omnibus asserendis, *quae ad pietatem spectent*, et Eccle- siam totam concernant, infallibilis sit Pontificis auctoritas. Neque sane arbitror, hoc absque errore negari posse... Quae sane cer- titudo iisdem illis Dei promissionibus nititur ex quibus comper- tum habemus nunquam esse futurum ut universa Ecclesia in rebus religionis fallatur ». Cf. etiam Bellarminum (de Rom. Pontif. l. 4. c. 5.).

825. *Prob. secunda pars*, allata iam argumenta factis dogma- ticus applicando. I. Ecclesia sua constanti praxi asseruit, sibi ius competere indicandi de sensu librorum obiectivo; quem saepe eodem anathemate perstrinxit ac ipsam doctrinam per se spe- ctatam, fidelibus iniungens ut huic suae sententiae acquiescerent. Atqui, ut diximus, Ecclesiae est suae infallibilitatis intensionem ac extensionem declarare ac definire. Ergo.

Prob. mai.: Saeculo iv. Nicaeni Patres, in Epist. Synodica ad Ecclesiam Alexandrinam (apud Soerat. l. 1. c. 6.), aiunt: « Pla- cuit Concilio communibus suffragiis anathemate denuntiare, et ei ipsi, et nefariae eius opinioni, et *verbis sententiisque execrabilibus, quibus usus est ad Filium Dei blasphemias onerandum* ». Idem Socrates (l. 2.) testatur, proscriptum pariter fuisse a Nicaenis Patribus Arii librum, quem *Thalam* inscripserat.

Saeculo v. Pelagius compulsus fuit erroneum, quem in eius scriptis Ecclesia detexerat, sensum damnare. Unde Innocentius I. (in ep. ad quinque Episcopos, quae inter Augustinianas est 183.) scribit: « *Librum*, qui eius esse diceretur, evolvimus, *in quo multa contra Dei gratiam legimus esse conscripta, multa bla- sphema, nihil quod placaret, et nihil pene quod non penitus di- spliceret, a quovis *damnandum, atque calendum...* Anathematizet ergo ista *quae sensit* ».*

In Concil. Ephesino (Act. 1.) lecta imprimis fuit prolixa Epist. S. Cyrilli Alexandrini ad Nestorium, quam Patres quoad omnia

approbarunt: postea vero lecta etiam fuit Epistola Nestorii ad S. Cyrillum, quam ab orthodoxa fide alienam esse declararunt, dicentes: « Omnia, quae *Epistola haec complectitur*, cum fide Nicaena aperte pugnant; suntque ab eadem omnino aliena: quare omnes, qui ita credunt, a recta fide alienos esse iudicamus. Omnes Episcopi simul clamaverunt: Quicumque Nestorium non anathematizat, anathema sit. Omnes Nestorii *Epistolam et dogmata anathematizamus...* impiam fidem Nestorii anathematizamus ».

Famosa est causa *trium capitulorum*, idest operum Theodori Mopsuesteni, scriptorum quorumdam Theodoreti, et epistolae Ibas. Concil. Constantinop. II. (Collat. VII.) dicit: « In memoria tenentes promissiones de Sancta Ecclesia factas, et qui dixit, quod portae inferi non praevalebunt adversus eam... necessarium putavimus capitulis comprehendere et praedicationem veritatis, et haereticorum, ne non impietatis eorum condemnationem ». Deinde subdit (can. XII.): « Si quis igitur defendit praedictum impium Theodorum et *impia eius conscripta*, in quibus tam predictas, quam alias innumerabiles blasphemias effudit... sed non anathematizat eum, et *impia eius conscripta...* talis anathema sit ». Et (can. XIII.): « Si quis defendit *impia Theodoreti conscripta*, quae contra rectam fidem, et contra primam Ephesinam Sanctam Synodum, et S. Cirillum... conscripsit... talis anathema sit ». Et (can. XIV.): « Si quis defendit Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam haereticum scripsisse... Si quis igitur memoratam impiam epistolam defendit, sed non anathematizat eam... et eos qui dicunt eam rectam esse... talis anathema sit ». Condemnationem trium Capitulorum ratam habuit Vigilius Papa (Ep. ad Euthychium Constantinopolitanum), dicens: « Praedicta itaque tria Capitula anathematizamus et condemnamus... Quin etiam quemcumque qui crediderit aliquo ullo tempore ea Capitula debere suscipi aut defendi, vel conatus fuerit hanc praesentem condemnationem subvertere, simili anathemati subiiciamus » (1).

(1) Ut haec a cavillationibus vindicentur, recolatur — 1) falso ab initio Latinos putasse contra Graecos, quod Conc. Chalcedonense probaverit epistolam Ibae; quod ipsi Latini, errore facti detecto, deinde agnoverunt — 2) Etsi haeretica scripta damnationis digna sint; possunt tamen esse

826. II. Christus instituit Ecclesiam, ut per eam suppeditaret hominibus medium tantum ad salutem; atque hac ratione, ut ostendimus, eam infallibilitate instruxit. Atqui non minus necessaria est ad hunc finem obtainendum infallibilitas in factis dogmaticis, quam infallibilitas quoad depositum fidei *stricta sumptum*. Ergo, nisi absurde affirmare velimus, Christum idoneo medio ad finem obtainendum Ecclesiae suae minime dedisse, fateamur necesse est, infallibilitatem in factis dogmaticis decernendis eisdem contulisse.

Prob. min. 1) Christus (Jo. XXI.) dixit: « Pasce oves meas... pasce agnos meos »; Petrus adhoratur Episcopos (I. Pet. V.) scribens: « Pascite, qui in vobis est gregem Dei »; et Paulus (Act. XX.) sic alloquitur maiores natu, quos ex Epheso congregaverat: « Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei ». Rationem vero reddens huiusmodi admonitionis, subdit: « Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. Propter quod vigilate ». Iamvero officium pascendi, ut rite impleatur, exigit ut venenosa pascua certo discernantur, et sic tuto oves ab iis arceantur; sicut oportet certo noscere lupos, ne eorum moribus oves lacerentur. Id vero non posse efficere Ecclesia, nisi esset infallibilis in factis dogmaticis, de quibus agitur: utut enim haereticorum blasphemias damnaret, ipsi semper exciperent Ecclesiam non fuisse assecutam eorum mentem, adeoque perperam eorum doctrinam damnasse.

circumstantiae, in quibus, damnata prava doctrina, ex prudenti quadam oeconomia, silentium ad tempus servetur de scriptis, in quibus illa continetur. Ita in Cone. Ephes. actum est quoad opera Theodori Mopsuesteni; « ne scilicet, ut testatur Cyrus (Ep. ad Proclum Episc. Constantinop.), aliqui magnam viri opinionem spectantes, se ab Ecclesiis separarent » — 3) Falsum est quod Virgilius retractavit condemnationem primo ab eo latam ante Synod. V.: prudenti tantummodo dispensatione usus, ne schismati imminentि ansam daret, de disciplinae severitate aliquid remisit. Elapso vero periculo, cum pauci superessent trium Capitulorum defensores, confirmavit Virgilius praecedentem condemnationem nec dissentientes ad communionem recepti fuere, nisi prius tria Capitula condemnaverint. — 4) Episcopi Venetiarum et Istriae adhuc dissentientes, schismatici extiterunt. Cf. Nat. Alex. (Histor. Eccles. Saec. vi. dissert. 3).

2) Ipsi Janseniani fateri debent, Ecclesiam infallibilem esse in dignoscendo sensu singulorum Patrum, quibus series traditionis ostenditur; secus enim quomodo indicare posset hanc vel illam doctrinam ad nos profectam esse etiam ex traditione, nisi prius iudicasset, ita Patres illam tradidisse? Si ergo de sana doctrina, prout in scriptis Patrum exhibetur, etiam de perversa, prout in scriptis haereticorum prostat, infallibiliter iudicat Ecclesia.

3) Quod argumentum maiorem adhuc vim habet contra Jansenianos, qui asserunt Ecclesiam infallibili iudicio approbasse doctrinam S. Augustini, de Gratia (n. 349.). Unde Claudius Pajot Praeco Calvinianus in celebri concertatione quam habuit cum Antonio Arnaldo, auctore libri « de perpetua fide Ecclesiae circa realem Christi praesentiam in Eucharistia », ait: « Si tibi Arnaldo licet de sensu Jansenii litigare post Ecclesiae definitionem, quidni licebit nobis de sensu Augustini, Chrysostomi, et aliorum disputatione in nostra de reali praesentia disceptatione?

4) Quare merito Fenelon (dissert. 1. de Ecclesiae infallib. circa textus dogm. cap. 2. apud Perrone) demonstrat « hac sublata infallibilitate, totam ruere infallibilitatem Ecclesiae; decipi enim semper posset in intelligendis textibus Patrum, in intelligendis propositionibus haereticorum, decretis Conciliorum; ac proinde posset praebere ut haereticam doctrinam, quae reipsa orthodoxa est, aut e converso iudicare uti orthodoxam doctrinam, quae sit haeretica, et sic eludi posset quodvis Ecclesiae iudicium. Ex hoc praeterea fieret, ut infallibilitas Ecclesiae *theoretice* semper admitteretur, *practice* semper eluderetur; omnia illius anathemata lata in doctrinam, quam iudicavit haereticam, ex. gr., Nestorii, Pelagii, Lutheri, Calvini, essent inane terriculum; tunc ipsa inermis, et succiso censurae nervo, imbecillis iaceret; unde portae inferi praevalerent adversus eam ». Haec autem omnia exemplis illustrat.

ARTICULUS NONUS

Quaenam sit vera Ecclesia Christi.

§ I.

Exponitur status quaestionis.

827. Quae hactenus disputavimus sufficientem notitiam exhibent Ecclesiae veluti *in abstracto* consideratae (n. 625.): cum enim Christi institutionem scrutati simus, eius naturam, proprietates ac dotes investigando; facilis est responsio quaestioni: quid, et qualis sit Ecclesia Christi. Ut totius disputationis fructum capiamus, ad Ecclesiam *in concreto* contemplandam animum convertimus: si enim, uti inquit Tertullianus (cont. Valent.), « faciunt favos et vespae, faciunt ecclesias et Marcionitae »; necesse est, ut considerantes diversos coetus qui *ecclesiae* videri volunt, possimus veram Ecclesiam a falsis discernere, atque ita respondere quaestioni: quaenam est vera Christi Ecclesia.

828. Post ea omnia quae iam statuimus licet hanc quaestionem breviter expedire. Etenim necesse imprimis non est diserte hic probare, quod vera Christi Ecclesia certo dignosci potest: nam — 1) Ecclesia est societas *necessaria*; nisi ergo velimus dicere Deum deficere in necessariis, dicendum est veram Ecclesiam esse certo cognoscibilem — 2) Ecclesia est *formaliter* visibilis; ergo vera Ecclesia certo discerni potest. Recole igitur quae disseruimus (n. 159.), et tract. *de Virtut. Infusis*, (n. 885.).

829. Si autem vera Ecclesia certo discerni potest, quisque intelligit, dari aliquas *notas*, per quas certo manifestatur; nisi enim eae darentur, cum plures sint coetus qui nomen christiana Ecclesiae sibi vindicant, vera a falsis ecclesiis discerni minime posset. Hinc ipsi Novatores, licet saepe dixerint Ecclesiam *invibilem*, parum tamen sibi consentientes, non renunt externas notas admittere, quibus vera Christi Ecclesia dignoscitur. Ita,